

**Οι Έλληνες την...σπρώχνουν/τραβούν ή την έλκουν/ωθούν;
Παρατηρήσεις για το λόγο επίπεδο στη σύγχρονη κοινή νεοελληνική**
Ασημάκης Φλιάτουρας^{1,2}, Ελευθερία Μαϊμάρη², Συμέλα Μαυρίδου¹
¹Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, ²Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
afliatou@helit.duth.com, elina.maimari@hotmail.com, symela.mavridou@gmail.com

Abstract

The present paper involves a theoretical and applied research concerning the degree of use, selection and practicality/functionality of the learned door sign elksate/othisate “pull/push”, which is a fossilized survival from Ancient Greek (cf. the Modern Greek synonym pair travikste/sprokste). By using data extracted from several corpora/dictionaries and carrying out a special experiment, we conclude that: (a) the accessibility to the learned elements is mostly education-related, and (b) the ideology-driven learned landscape should be revisited under a more linguistic perspective.

Keywords: learned register, linguistic landscape, historical linguistics.

1 Στόχοι της έρευνας

Ο στόχος της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει τη χρήση της επιγραφής *έλξατε/ωθήσατε* σε εισόδους ως μελέτη περίπτωσης της λειτουργικότητας/πρακτικότητας του λόγιου επιπέδου στη σύγχρονη κοινή νέα ελληνική (εφεξής ΚΝΕ). Αυτό θα αποτελέσει την εκκίνηση της συζήτησης για το λόγιο γλωσσικό τοπίο στη σύγχρονη ΚΝΕ σε σχέση με τη διάκριση λογίου και νεοκαθαρεύουσας, αλλά και για την απολιθωματική και κοινωνιοπραγματολογική χρήση του.

2 Ερευνητικά ερωτήματα και μεθοδολογία

2.1 Ερευνητικά ερωτήματα

Είναι γνωστό ότι χρησιμοποιείται ευρέως η λόγια απολιθωματική επιγραφή *έλξατε/ωθήσατε* στις εισόδους κυρίως καταστημάτων με μια ποικιλία μορφών. Παρόλα αυτά, υπάρχουν ενδείξεις ότι η εν λόγω επιγραφή δεν είναι γλωσσικά διαφανής και χρηστικά λειτουργική. Για παράδειγμα, συχνά η επιγραφή είναι πολυτροπική και συνοδεύεται από εικονικές ή λεκτικές διευκρινίσεις, προκειμένου να καταστεί δυνατή η ορθή εκτέλεση της κίνησης, όπως παρατηρούμε στις επιγραφές του πίνακα (εικόνων) 1:¹

¹ Πβ. και τις διαλεκτικές επιγραφές *ζμπρώζτι/τραβήζτι*.

Πίνακας 1 | Επιγραφές με έλξαστε/ωθήσατε (από τις εικόνες του Google)

Επίσης, χαρακτηριστικό είναι και το παρακάτω παράθεμα από την κωμική διαδικτυακή εφημερίδα «Κουλούρι» για μια υποτιθέμενη έρευνα του Πανεπιστημίου Αιγαίου σχετικά με την εκτέλεση της εντολής *έλξαστε/ωθήσατε*:

«4 στους 10 Έλληνες δεν γνωρίζουν τι σημαίνουν οι λέξεις *ωθήσατε* και *έλξαστε*»

ΝΕΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ 28 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2013

Αδυναμία να ξεχωρίσουν τις λέξεις «*ωθήσατε*» και «*έλξαστε*» σε ποσοστό 43% παρουσιάζουν οι Έλληνες, σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Η έρευνα διεξήχθη σε δείγμα 3400 ατόμων ηλικίας 12 έως 78 ετών [...]. «Συγκεντρώσαμε ανθρώπους από διάφορα κοινωνικά στρώματα, ποικίλων μορφωτικών επιπέδων και μεγάλου εύρους ηλικιών και τους παρακολουθούσαμε» [...] εξήγησε η επικεφαλής του προγράμματος, Δρ. Ευγενία Σάλπα [...]. Τα αποτελέσματα της έρευνας [...] επιβεβαιώνουν ότι λίγο λιγότεροι από τους μισούς συμπατριώτες μας αδυνατούν ή δυσκολεύονται σημαντικά να αναγνωρίσουν τις λέξεις «*ωθήσατε*» και «*έλξαστε*», με αποτέλεσμα αυτή η αδυναμία τους να επηρεάζει στην καθημερινή τους ζωή. Οι ειδικοί παρουσιάζονται καθησυχαστικοί αναφέροντας πως η σωστή ενημέρωση και εκπαίδευση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι δυνατόν να αμβλύνει το πρόβλημα [...].»

Επομένως, η παρούσα εργασία καλείται να απαντήσει στα εξής ερωτήματα:

- Πόσο ευρέως χρησιμοποιείται η επιγραφή *έλξαστε/ωθήσατε*;
- Ποια επιγραφή προτιμούν οι χρήστες, τη λόγια *έλξαστε/ωθήσατε* ή τη μη λόγια *σπρώξτε/τραβήξτε* και γιατί;
- Παρατηρείται έλλειψη κατανοησιμότητας της εντολής *έλξαστε/ωθήσατε* και, αν ναι, ποιοι είναι οι λόγοι εμμονής στη χρήση παρά την ύπαρξη του ανταγωνιστικού ζεύγους *σπρώξτε/τραβήξτε*;

Τα παραπάνω ερωτήματα θα τροφοδοτήσουν τη συζήτηση σχετικά με τον ρόλο του λόγιου επιπέδου στο σύγχρονο γλωσσικό τοπίο και θα οδηγήσουν σε μια πρόταση μεθοδολογικής προσέγγισής του.

2.2 Μεθοδολογία

Για τις απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα χρησιμοποιήθηκε ένα διαδραστικό πείραμα εκτέλεσης εντολής σε είσοδο καταστήματος με βάση τρεις κοινωνικές μεταβλητές (ηλικία, φύλο, μόρφωση) και συνεντεύξεις για την καταγραφή της επιλογής και στάσης των ομιλητών. Παράλληλα, αξιοποιήθηκε η λεξικογραφική περιγραφή των λημμάτων *ωθώ* και *έλκω*, η στατιστική ανάλυση σε σώματα κειμένων

των ζευγών *έλω/ωθώ* και *τραβώ/σπρώχνω*, καθώς και η επιτόπια καταγραφή του λόγιου γλωσσικού τοπίου, συνοδευόμενη με υλικό από τον παγκόσμιο γλωσσικό ιστό.

3 Το λόγιο επίπεδο στη σύγχρονη κοινή νεοελληνική

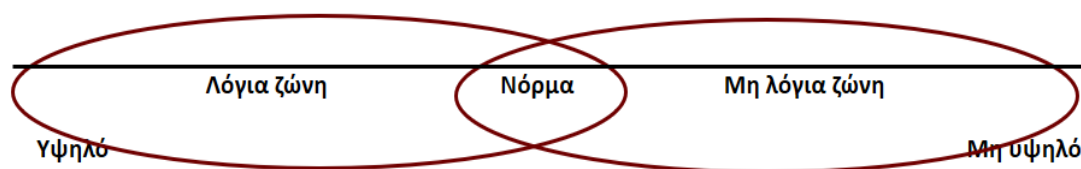
Πριν προχωρήσουμε στη μελέτη περίπτωσης της εργασίας, θα παρουσιάσουμε τα βασικά ορισματικά στοιχεία του λόγιου χαρακτηριστικού. Ο όρος *λόγιο* χρησιμοποιείται από την πλειονότητα των ερευνητών με διαφορετική οπτική ανάλογα με το κριτήριο και τον κλάδο της γλωσσολογίας που τον χρησιμοποιεί, λ.χ. ιστορική γλωσσολογία, υφολογία, κοινωνιογλωσσολογία κ.λπ. (για μια εκτεταμένη βιβλιογραφική επισκόπηση, βλ. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη & Φλιάτουρας 2019). Πρόσφατα μάλιστα κυκλοφόρησε ένας συλλογικός τόμος από τις εκδόσεις Πατάκη (βλ. Φλιάτουρας & Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 2019) σχετικός με το θέμα, όπου ορίζεται το χαρακτηριστικό στη μετα-διμορφική σύζευξη της δημοτικής με στοιχεία της καθαρεύουσας σε αντιδιαστολή με την (νεο)καθαρεύουσα και παρουσιάζονται, μεταξύ άλλων, ο βαθμός ιδεολογικής λειτουργίας (με βάση σώματα κειμένων), οι πυλώνες και τα πεδία λειτουργικότητας, καθώς και τα κριτήρια που καθορίζουν τις διαφαινόμενες τάσεις τόσο εκδημοτικισμού όσο και εμμονής. Παράλληλα, με βάση τη μετα-περιγραφική προσέγγιση προτείνονται διδακτικές και λεξικογραφικές εφαρμογές.

Οι επιμελητές του τόμου στον πρόλογο και στο κείμενό τους ορίζουν ως λόγιο στη σύγχρονη κοινή νεοελληνική όλα τα κληρονομημένα, απολιθωματικά και/ή αποκλίνοντα στοιχεία από προγενέστερες φάσεις της ελληνικής γλώσσας, που εκπροσωπούν το υψηλό/τυπικό χρηστικό επίπεδο. Με άλλα λόγια, εντοπίζουν δύο ειδών κριτήρια καθορισμού του λόγιου: (α) το ετυμολογικό/διαχρονικό, που σε συγχρονικό επίπεδο γίνεται αντιληπτό με την έννοια της απόκλισης (συνήθως γραμματική), της απολιθωματικότητας (έλλειψη παραγωγικότητας/νεολογικότητας) και της περιφερειακότητας (συνήθως ποικιλία εκτός νόρμας), καθιστώντας τα λόγια στοιχεία μαρκαρισμένα, και (β) πρωτίστως το χρηστικό με την έννοια ότι τα λόγια στοιχεία εκπροσωπούν το υψηλό χρηστικό επίπεδο, τον γραπτό λόγο, συγκεκριμένα κειμενικά είδη (λ.χ. τον επιστημονικό/ακαδημαϊκό λόγο), τις επίσημες περιστάσεις επικοινωνίας και την προθετικότητα (βλ. και Αναστασιάδη-Συμεωνίδη & Φλιάτουρας 2004, 2018, Καμηλάκη 2009). Επομένως, το λόγιο εκλαμβάνεται συγχρονικά ως το «επίσημο αρχαιοπρεπές» και θεωρείται υπώνυμο του υψηλού/επίσημου χρηστικού επιπέδου (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη & Φλιάτουρας 2018, 2019).

Ως προς την ερμηνεία του, το λόγιο είναι σε μεγάλο βαθμό παράγωγο του γλωσσικού ζητήματος και της προτυποποίησης της ΑΕ. Κατά τους Αναστασιάδη-Συμεωνίδη & Φλιάτουρα (2019) και σύμφωνα και με έρευνα στα διαχρονικά σώματα κειμένων από τους Φλιάτουρα & Σαμπάνη (υπό έκδοση), το λόγιο φαίνεται να έχει μια λειτουργία *παραστρωματική* με βάση την εξέλιξη του γραπτού και υψηλού προφορικού λόγου, τη γλώσσα της διοίκησης και της εκκλησίας και τον επιστημονικό λόγο και *επιστρωματική* ως αποτέλεσμα ανάσυρσης/επαναφοράς στοιχείων από την ΑΕ κυρίως με τη μορφή απολιθωμάτων της καθαρεύουσας. Αυτό σημαίνει ότι η αρχική σχιζογλωσσία εξελίχθηκε στη σύγχρονη ΚΝΕ σε χρηστική ποικιλία (register), κοινωνιοπραγματολογικά προσδιορισμένη (βλ. και Κριμπάς 2019).

Το λόγιο καθορίζεται με βάση ένα ευέλικτο συνεχές με δύο ζώνες (λόγια και μη λόγια) και επικαλυπτική κατανομή στη νόρμα. Διαφέρει ανά παράγωγο του τεμαχίου, λ.χ. *Παντ-άνασσα* (λόγιο), *παν-ελλήνιες* (νόρμα), *παν(τ)-έρμος* (μη λόγιο), και ανά ομιλητή με βάση κοινωνιογλωσσικά κριτήρια (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη & Φλιάτουρας 2019, Φλιάτουρας & Καμπάκη 2019). Επίσης, είναι δυνατή η μεταπήδηση στη νόρμα, που επιτρέπει την εμφάνιση ουδέτερων τύπων χωρίς ανταγωνιστή, λ.χ.

αριστερά, η διαχρονική χρηστική μεταβολή, λ.χ. η μετακίνηση του αρσενικού ο ψήφος στη σύγχρονη νόρμα, και η χρηστική αλλαγή, όπως στο παικτικό λόγιο και τις λαϊκές εκφράσεις με λόγια στοιχεία, λ.χ. *καφές με ολίγη* (βλ. και Αναστασιάδη-Συμεωνίδη & Φλιάτουρας 2004, Kamilaki 2012). Χαρακτηριστικό ως προς τα παραπάνω είναι το αναθεωρημένο σχήμα του ευρυζωνικού συνεχούς από τους Αναστασιάδη-Συμεωνίδη & Φλιάτουρα (2019) στο γράφημα 1:

Γράφημα 1 | Ευρυζωνικό συνεχές λόγιου/μη λόγιου

Επίσης, με βάση τα στοιχεία που προσκομίζει ο ίδιος τόμος, το λόγιο φαίνεται να έχει τρεις μορφές, που προσδιορίζονται συνδυαστικά από τον βαθμό αναγκαστικότητας και τη θέσει² ιδεολογική λειτουργία τους στη συγχρονία:

1. Το *συστημικό λόγιο* ως στοιχείο της νόρμας (ή πλησίον της νόρμας), που έχει μειωμένη ιδεολογικότητα και αφορά στοιχεία χωρίς ανταγωνιστική ποικιλία κυρίως σε λεξικοποιημένες φράσεις και κατασκευασμένες λέξεις, λ.χ. *πιπεριές Φλωρίνης, θυροτηλέφωνο*, και/ή διακριτική λειτουργία, λ.χ. *Τετάρτη vs τέταρτη, Περικλέους vs Περικλή, τριμμένο vs τετριμμένο*, και/ή σημασιοπραγματολογική εξειδίκευση (μεταφορά, βελτίωση, επίταση), λ.χ. *άρτος, οίκος, βρήθω, παλαιός* (βλ. σχετικά Αναστασιάδη-Συμεωνίδη & Φλιάτουρας 2019).
2. Το *υφολογικό λόγιο* ως περιφερειακή ποικιλία με αυξημένη ιδεολογικότητα, που αποτελεί στοιχείο προαιρετικής επιλογής, λ.χ. *στάλθηκε vs εστάλη*.
3. Το *αμιγώς ιδεολογικό λόγιο* ως μη πρωτοτυπική/αποδεκτή και έκτοπη ποικιλία, που απορρέει από τις φυγόκεντρες, ιδεολογικά προσανατολισμένες πρακτικές της νεοκαθαρεύουσας, δηλαδή από την υπερδιόρθωση και τον νεο-αττικισμό, λ.χ. *της Γωγούς, του τσίρκο, της Αλκήστιδος Πρωτοψάλτη*, και από την εξεζητημένη διαχρονική λεξιθηρία, λ.χ. οι ανασυρόμενες από την ΑΕ λέξεις στους πολιτικούς λόγους του Ζουράρη (βλ. και Μοσχονάς 2005, Πετρούνιας 2007, Κριμπάς 2019).

Παράλληλα, το λόγιο εμφανίζει αφενός τάσεις εκδημοτικισμού, είτε φυσικές, λ.χ. *Καθαρή Δευτέρα, ιερή εξέταση, τα Νερά της Στύγας*, είτε τεχνητές/εξεζητημένες, λ.χ. *το βάπτισμα της φωτιάς*, και αφετέρου τάσεις εμμονής απολιθωματικών τύπων, που δικαιολογούνται με βάση μορφοσημασιολογικά κριτήρια, λ.χ. *Τράπεζα Ελλάδος, Σταθμός Λαρίσης* (βλ. Φλιάτουρας et al. 2019).

Τέλος, το λόγιο είναι χρηστικό σε οδονύμια, λ.χ. *Σοφοκλέους, Δουκίσσης Πλακεντίας*, στο διοικητικό λεξιλόγιο, λ.χ. *κλειθροποιείο*, στην επιστημονική ορολογία, λ.χ. *οστεοαρθρίτιδα, τεθλασμένη*, στο εμπορικό λεξιλόγιο, λ.χ. *άνθος αραβοσίτου*, στον εκκλησιαστικό λόγο, λ.χ. *Χριστός Ανέστη*, στην παικτικότητα/ειρωνεία, λ.χ. *ημιόνα* (βλ. Φλιάτουρας & Κούκος 2019) και στην ευγένεια, λ.χ. *πεολεϊχία* (βλ. Καμηλάκη 2019), ενώ συναντάται συχνά στο γλωσσικό τοπίο σε δημόσιες επίσημες επιγραφές. Το ερώτημα, όμως, που τίθεται και θα προσπαθήσουμε να διερευνήσουμε στην επόμενη ενότητα με βάση την υπό εξέταση μελέτη περίπτωσης είναι κατά πόσο η γλωσσική απολιθωματικότητα στον δημόσιο γραπτό λόγο είναι πρακτική και, αν όχι, ποιο ρόλο εξυπηρετεί η εμμονή στη χρήση του.

² Όλα τα λόγια στοιχεία είναι φύσει ιδεολογικά στοιχεία βάσει της προέλευσής τους.

4 Η λόγια επιγραφή *έλξατε/ωθήσατε* στο γλωσσικό τοπίο

4.1 Βαθμός χρήσης

Προκειμένου να ελέγξουμε τον βαθμό χρήσης της λόγιας επιγραφής *έλξατε/ωθήσατε*, προχωρήσαμε σε επιτόπια έρευνα στις πόλεις καταγωγής των συν-συγγραφέων, δηλαδή στη Λάρισα και στη Δράμα. Παρόλο που η έρευνα δεν είναι πανελλαδική, τα δύο αυτά αστικά κέντρα, ένα μεγάλο και ένα μικρό, θα μας τροφοδοτήσουν μέσω του ελέγχου ενός μεγάλου αριθμού καταστημάτων με ενδείξεις για το αν τελικά χρησιμοποιούνται αυτές οι επιγραφές. Συγκεκριμένα, όπως βλέπουμε στο γράφημα 2, σε 300 καταστήματα του εμπορικού κέντρου της Λάρισας και 120 καταστήματα του εμπορικού κέντρου της Δράμας μόνο το 10% και το 13% αντίστοιχα είχε κάποια ένδειξη για το άνοιγμα της πόρτας. Αυτό σημαίνει ότι η ένδειξη με επιγραφή για το άνοιγμα της πόρτας δεν έχει σημαντική διάχυση.

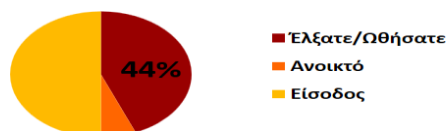
Γράφημα 2 | Βαθμός χρήσης επιγραφής

Το ενδιαφέρον είναι, όμως, ότι η επιλογή της επιγραφής είναι τελείως διαφορετική ανάμεσα στις δύο πόλεις, καθώς, όπως βλέπουμε στο γράφημα 3, το 87% των καταστημάτων της Λάρισας που είχαν επιγραφή επέλεξαν το *έλξατε/ωθήσατε*, ενώ, αντίθετα, στη Δράμα τη συγκεκριμένη επιγραφή επέλεγε μόνο το 44%. Σημαντικό είναι, επίσης, ότι και η χρήση άλλων διαθέσιμων επιγραφών διαφέρουν στις δύο πόλεις: η Λάρισα χρησιμοποιεί τις επιγραφές *σύρατε* και *ανοίγει προς τα μέσα*, ενώ η Δράμα τις επιγραφές *είσοδος* και *ανοικτό*. Αυτά τα στοιχεία δείχνουν ότι η επιλογή είναι καθαρά περιπτωσιολογική στην ελληνική επικράτεια και θα πρέπει να ελεγχθεί κατά πόσο το δημογραφικό/κοινωνιολογικό προφίλ των πόλεων ή ενδεχομένως κάποια άλλη παράμετρος μπορεί να επηρεάζει την επιλογή. Για παράδειγμα, στη Λάρισα δεν υπήρχε καν διαθεσιμότητα της ανταγωνιστικής επιγραφής *σπρώξτε/τραβήξτε* παρά μόνο κατά παραγγελία, γεγονός που αποδεικνύει την απολιθωματική χρήση και την ανακύκλωση της συνήθειας.

ΛΑΡΙΣΑ (30 ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ)

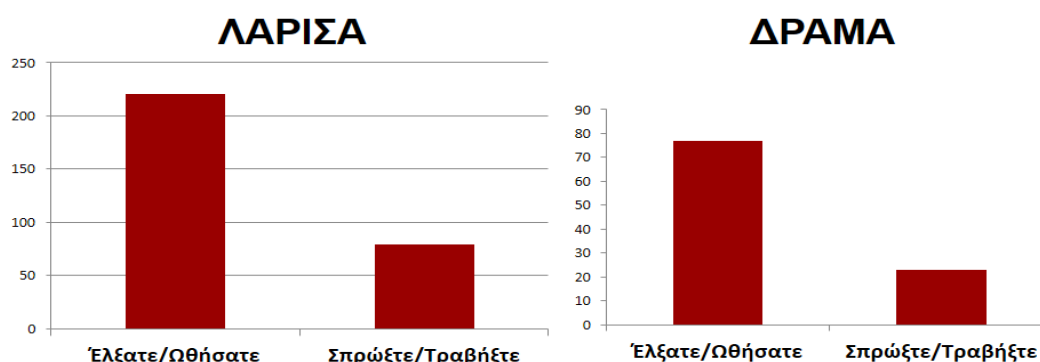
ΔΡΑΜΑ (13 ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ)

Γράφημα 3 | Κατανομή χρήσης των επιγραφών

4.2 Στάση των νεαρών ομιλητών

Επιλέγοντας να ελέγξουμε τη στάση των νεαρών ομιλητών (18-30 χρονών) στις δύο πόλεις, επειδή δεν έχουν έρθει σε επαφή με την καθαρεύουσα αλλά έχουν διδαχθεί αρχαία ελληνικά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ήδη από το γυμνάσιο), διενεργήσαμε μία δεύτερη έρευνα στις ίδιες πόλεις. Ρωτήσαμε 300 άτομα στη Λάρισα και 100 στη Δράμα, 50% άντρες και 50% γυναίκες, ποια επιγραφή θα επέλεγαν στο κατάστημά τους και γιατί. Όπως βλέπουμε στο γράφημα 4, και στις δυο πόλεις ο βαθμός επιλεξιμότητας ήταν το ίδιο υψηλός και μάλιστα με μεγάλη διαφορά υπέρ της επιλογής *ωθήσατε/έλξατε*. Επομένως, η επιλεξιμότητα της επιγραφής είναι δεδομένη, ακόμα και στους νέους.

Γράφημα 4 | Βαθμός επιλογής των επιγραφών

Στην επίμαχη ερώτηση γιατί θα επέλεγαν το *έλξατε/ωθήσατε* και θα απέρριπταν το *σπρώξτε/τραβήξτε*, οι απαντήσεις στον πίνακα 2 ταξινομήθηκαν σε δύο ομάδες, που συνδέονται με τη χρήση και την ιδεολογία:

	ΕΠΙΛΟΓΗ	ΑΠΟΡΡΙΨΗ
ΧΡΗΣΗ	Επίσημο, formal, ευγενικό, όχι λαϊκό, λόγω συνήθειας, δόκιμο, καθιερωμένο, αναμενόμενο, γνωστές λέξεις, επαγγελματικό, αρμόζει σε επαγγελματικούς χώρους, εξειδικευμένο, για να το μάθουν, για να επιλέχθηκε είναι σωστό, επίκληση στην αυθεντία	Μου θυμίζει τη διαφήμιση παγωτού «σπρώξε/γλείψε», δεν θα με πείραζε να το δω σε χωριό /καφενείο/ταβέρνα, ταιριάζει σε

		ηλικιωμένους, άκομψα, διότι είναι σε προστακτική. ³
ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ	Μου αρέσει, ωραίο (στο μάτι), κομψό, εύηχο, καλαίσθητο, elegant, εντυπωσιακό, ένδειξη αισθητικής/κουλτούρας, γόητρο/κύρος, prestige, θετική/φιλική εντύπωση, σεβασμός στον πελάτη, δίνει αίσθηση καλού/ προσεγμένου μαγαζιού, εμπλουτίζουν το λεξιλόγιο, πρέπει να μείνει ζωντανός ο τύπος, δεν απλοποιεί τη γλώσσα, ένδειξη πλούσιας γλώσσας, καλύτερη χρήση της ελληνικής γλώσσας, σοβαρή λόγια γλώσσα, σωστά ελληνικά, διατηρούμε τον δεσμό με την αρχαία ελληνική και τον πολιτισμό, μας προδιαθέτει για σκέψη	Είμαστε άχρηστοι/απολίτιστοι/ αμόρφωτοι και δεν μπορούμε να τα ξεχωρίσουμε, μου φαίνεται αστείο, όταν μπερδεύονται και κάνουν λάθος.

Πίνακας 2 | Στάσεις για την επιλογή του *έλξατε/ωθήσατε* και απόρριψης του *σπρώξτε/τραβήξτε*

Συμπεραίνουμε από τα παραπάνω ότι το *έλξατε/ωθήσατε* έχει εξειδικευμένη χρήση σε συγκεκριμένο πραγματολογικό πλαίσιο και για συγκεκριμένη προθετικότητα, ίσως όχι, όμως, στον βαθμό που θα περιμέναμε. Παρά την απολιθωματική λειτουργία του, χρησιμοποιείται για να ικανοποιήσει το γόητρο, την «πόζα», ακόμα και την ξιπασιά των ομιλητών. Επίσης, δεν φαίνεται να έχει την ίδια διάχυση στη χώρα για λόγους που θα πρέπει να διερευνηθούν περαιτέρω, ενώ η μεταγλωσσική στάση στους νέους φαίνεται να είναι θετική κυρίως για ιδεολογικούς λόγους ως αποτέλεσμα της προτυποποίησης των αρχαίων και της διάχυτης μυθολογίας/κινδυνολογίας για τη γλώσσα.

4.3 Πρακτικότητα

Προκειμένου να ελεγχθεί η πρακτικότητα και η χρηστικότητα της συγκεκριμένης επιγραφής, διενεργήσαμε ένα διαδραστικό πείραμα με βάση τρεις μεταβλητές (ηλικία, φύλο, μόρφωση), ενώ για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων θα αξιοποιήσουμε στοιχεία από λεξικά και σώματα κειμένων. Ως υπόθεση εργασίας ορίζουμε με αμιγώς γλωσσικά κριτήρια ότι περισσότερο επιτυχημένα στο άνοιγμα της πόρτας με την ένδειξη του λόγιου *έλξατε/ωθήσατε* αναμένουμε να είναι τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας λόγω υψηλότερης εξοικείωσης με την επιγραφή και επαφής με την καθαρεύουσα, καθώς και οι πτυχιούχοι πανεπιστημίων λόγω μόρφωσης και/ή υψηλότερης εξοικείωσης με την αρχαία ελληνική μέσα από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και την ορολογία. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η διερεύνηση του παράγοντα φύλο σε σχέση με την ανάγκη επίδειξης γόητρου ή ένδειξης κοινωνικής ταυτότητας.

4.3.1 Μεθοδολογία πειράματος

Το πείραμα διεξήχθη στην Κομοτηνή, που αποτελεί τη βάση του Τ.Ε.Φ./Δ.Π.Θ.⁴ Τοποθετήθηκε σε ένα κατάστημα εστίασης στην Κομοτηνή μια ευκρινής (σε μεγάλο μέγεθος) επιγραφή για να τραβάει την προσοχή με την ένδειξη αρχικά *έλξατε/ωθήσατε*

³ Αυτή είναι μια σημαντική ένδειξη αδιαφάνειας των τύπων *έλξατε/ωθήσατε*, αφού και αυτοί είναι προστακτικές.

⁴ Τονίζουμε ότι με βάση την επιτόπια έρευνα και τις συνεντεύξεις των συμμετεχόντων στην Κομοτηνή δεν διαπιστώθηκε διαφορά σε σχέση με τη Λάρισα και τη Δράμα στη χαμηλή χρήση της επιγραφής στα καταστήματα και στη θετική στάση των ομιλητών για αυτήν.

και στη συνέχεια *σπρώξτε/τραβήξτε*. Οι ερευνητές παρατηρούσαν την αυθόρμητη εκτέλεση της κάθε εντολής από τους πελάτες του καταστήματος και μετά τους ενημέρωναν για την έρευνα. Όσοι δέχονταν να συμμετέχουν, συμπλήρωναν ένα ερωτηματολόγιο με δημογραφικά και στοιχεία υποβάθρου. Για να διασφαλιστεί η αξιοπιστία των αποτελεσμάτων, αποκλείστηκαν από το πείραμα οι δίγλωσσοι και όσοι είχαν μαθησιακές δυσκολίες, όπως και όσοι δεν κοιτούσαν την επιγραφή πριν την εκτέλεση της εντολής. Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν είναι:

(α) Ποια από τις δύο εντολές *έλξατε/ωθήσατε* και *σπρώξτε/τραβήξτε* εκτελέστηκε περισσότερο επιτυχώς;

(β) Υπάρχει συσχέτιση των παραγόντων φύλο, ηλικία, εκπαίδευση με την ορθή εκτέλεση της εντολής *έλξατε/ωθήσατε*;

(γ) Υπάρχει συσχέτιση των παραγόντων φύλο, ηλικία, εκπαίδευση με την ορθή εκτέλεση της εντολής *σπρώξτε/ωθήσατε*;

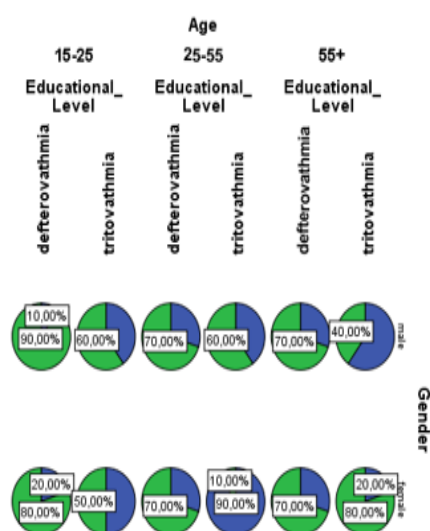
Στο πείραμα συμμετείχαν 240 άτομα (δείγμα), 120 που εκτέλεσαν την εντολή *έλξατε/ωθήσατε* (υποδείγμα 1) και 120 που εκτέλεσαν την εντολή *σπρώξτε/τραβήξτε* (υποδείγμα 2). Ως ανεξάρτητες μεταβλητές ορίστηκαν το φύλο, η ηλικία και η εκπαίδευση. Συμμετείχαν 120 άντρες και 120 γυναίκες, 120 με απολυτήριο δευτεροβάθμιας και 120 με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και 80 άτομα σε κάθε μία από τις τρεις ηλικιακές ομάδες, 15-35 στην πρώτη, 36-55 στη δεύτερη και 56+ στην τρίτη. Με βάση την ιδιαιτερότητα του θέματος σε σχέση με την εκπαιδευτική και τη γλωσσική πολιτική, η συγκεκριμένη επιλογή ηλικιακών ζωνών αποτυπώνει τον βαθμό επαφής με την αρχαία ελληνική στην εκπαίδευση και με την καθαρεύουσα, καθώς η πρώτη ομάδα έχει επαφή με ΑΕ από το γυμνάσιο, η δεύτερη έχει επαφή με την ΑΕ από το λύκειο και η τρίτη είχε επαφή και με την καθαρεύουσα. Για τη στατιστική ανάλυση χρησιμοποιήθηκε το SPSS (περιγραφική στατιστική και συντελεστής πολλαπλής συσχέτισης).⁵

4.3.2 Αποτελέσματα

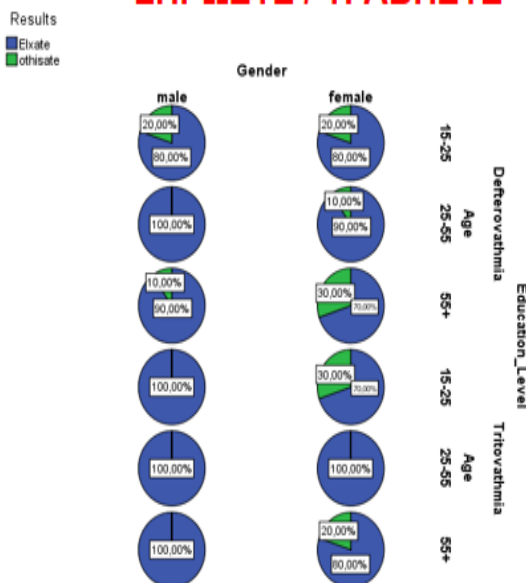
Τα αποτελέσματα αποτυπώνονται συνολικά στο συγκεντρωτικό γράφημα 5, όπου το μοβ δείχνει την επιτυχή εκτέλεση της εντολής και το πράσινο τη μη επιτυχή. Είναι εμφανές ότι και στα δύο φύλα, σε όλες τις ηλικιακές ομάδες και σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης η εντολή *σπρώξτε/τραβήξτε* εκτελέστηκε πολύ περισσότερο επιτυχώς από την εντολή *έλξατε/ωθήσατε*. Επίσης, τα αποτελέσματα έδειξαν θετική συσχέτιση με την εκπαίδευση στην εκτέλεση της εντολής *έλξατε/ωθήσατε* ($r(120) = .258, p = .004$), καθώς οι πτυχιούχοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν πολύ πιο αποτελεσματικοί από τους αποφοίτους της δευτεροβάθμιας, και με το φύλο στην εκτέλεση της εντολής *σπρώξτε/τραβήξτε* ($r(120) = .208, p = .023$), καθώς οι άνδρες ήταν πιο αποτελεσματικοί από τις γυναίκες. Αξιοσημείωτο είναι ότι στην εντολή *έλξατε/ωθήσατε* οι γυναίκες ηλικίας 36-55 με πτυχίο ΑΕΙ είχαν επιτυχή εκτέλεση με πολύ μεγάλη διαφορά σε σχέση με όλες τις υπόλοιπες ομάδες.

⁵ Επειδή ο στόχος της παρούσας εργασίας δεν είναι η εξαντλητική συσχέτιση των παραγόντων, η στατιστική ανάλυση σε αυτήν τη φάση αφορά την κάθε μεταβλητή ξεχωριστά στα δύο υποδείγματα. Επιφυλασσόμαστε για μελλοντική έρευνα με περισσότερες και πιο διεξοδικές στατιστικές αναλύσεις.

ΕΛΞΑΤΕ / ΩΘΗΣΑΤΕ

ΣΠΡΩΞΕΤΕ / ΤΡΑΒΗΞΕΤΕ

Γράφημα 5 | Στατιστικά αποτελέσματα

Παρακολουθώντας στενότερα τα ποσοστά στην εντολή *έλξάτε/ωθήσατε*, που ως λόγια μας ενδιαφέρει περισσότερο, διαπιστώνουμε σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 2 τα εξής: (α) Στους άνδρες παράλληλη αύξηση ηλικίας και αποτελεσματικότητας, όχι όμως σημαντική, και στις γυναίκες πολύ μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στη δεύτερη ηλικιακή ομάδα, (β) Μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα σε όλες τις ομάδες των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εκτός από τις γυναίκες 56+.

	ΑΝΔΡΕΣ		ΓΥΝΑΙΚΕΣ	
	Δευτεροβάθμια	Τριτοβάθμια	Δευτεροβάθμια	Τριτοβάθμια
15-35	10%	40%	20%	50%
36-55	30%	40%	30%	90%
56+	30%	60%	30%	20%

Πίνακας 2 | Αποτελέσματα του *έλξάτε/ωθήσατε*

Συμπερασματικά, η ανάλυση των δεδομένων φανερώνει πως συνολικά η εντολή *σπρώξτε/τραβήξτε* εκτελείται πολύ πιο επιτυχώς από την εντολή *έλξάτε/ωθήσατε*. Επίσης, παρέχονται σημαντικά στοιχεία για συζήτηση και περαιτέρω έρευνα σε σχέση με τα εξής:

- Όσον αφορά την κατανόηση της λόγιας ποικιλίας *έλξάτε/ωθήσατε*, η τριτοβάθμια εκπαίδευση την επηρεάζει θετικά τόσο συνολικά όσο και σε όλες τις ομάδες με εξαίρεση τις γυναίκες 56+, ενώ η ηλικία και το φύλο φαίνεται να μην την επηρεάζουν εξίσου, με εξαίρεση, ενδεχομένως, τις γυναίκες με τριτοβάθμια εκπαίδευση.
- Όσον αφορά την κατανόηση της μη λόγιας ποικιλίας *σπρώξτε/τραβήξτε*, το φύλο την επηρεάζει θετικά, καθώς οι άνδρες εκτελούν την εντολή περισσότερο επιτυχώς από τις γυναίκες.
- Στην εκτέλεση της εντολής *έλξάτε/ωθήσατε* η πιο αποτελεσματική ομάδα των γυναικών –και μάλιστα με μεγάλη διαφορά– είναι η δεύτερη ηλικιακή ομάδα

(36-55) με πτυχίο και η πιο αποτελεσματική ομάδα των ανδρών είναι η τρίτη ηλικιακή ομάδα (56+) με πτυχίο.

4.3.3 Ερμηνεία των αποτελεσμάτων

Σε μια προσπάθεια ερμηνείας των προαναφερθέντων αποτελεσμάτων και των ενδείξεων που παρέχουν, θα αξιοποιήσουμε τα δεδομένα που μας παρέχουν τα σώματα κειμένων και τα λεξικά, προκειμένου να διαπιστώσουμε τη λειτουργικότητα των λόγιων *έλξατε/ωθήσατε* και μη λόγιων *σπρώξτε/τραβήξτε*.

Αρχικά, με βάση τα στοιχεία του ΕΘΕΓ, της Πύλης και του Google, που προσκομίζουμε στον πίνακα 3, τα *έλκω/ωθώ* έχουν μικρότερη συχνότητα από τα *σπρώχνω/τραβώ*:

	ΕΘΕΓ	ΠΥΛΗ	GOOGLE
Συχνότητα χρήσης	Σπρώχνω: 0.0002% Τραβώ: 0.0006%	Σπρώχνω: 0.0027% Τραβώ: 0.0004%	
	Έλκω: 0% Ωθώ: 0%	Έλκω: 0% Ωθώ: 0,0007%	
Αριθμός εμφανίσεων	Σπρώχνω: 12 Τραβώ: 52	Σπρώχνω: 19 Τραβώ: 6	Σπρώχνω: 739.000 Τραβώ: 907.000
	Έλκω: 1 Ωθώ: 3	Έλκω: 0 Ωθώ: 5	Έλκω: 30.000 Ωθώ: 53.900

Πίνακας 3 | Στατιστικά στοιχεία από σώματα κειμένων

Επίσης, με βάση τα στοιχεία του ΕΘΕΓ τα *έλξατε/ωθήσατε* χρησιμοποιούνται σε λιγότερα συμφραστικά πλαίσια και έχουν περισσότερο εξειδικευμένη σημασία (επιστημονική, μεταφορική κ.λπ.), όπως αποδεικνύουν οι παρακάτω συμφράσεις/εκφράσεις:

- Τραβώ: *γραμμή, προσοχή, χέρι, φωτογραφίες, δρόμο, καζανάκι, μαλακία, αντίπαλο, μαλλιά, ζόρι, ζουραφάκι, κάλτσα, σεντόνι, από το χέρι, ίσα, πίσω, τις κουρτίνες, το GSX-R, με το αυτοκίνητο, τζούρα, την τσατσάρα, αέρα, δόση, τη σύριγγα, τα καλώδια, σωλήνα, ψησταριά, μαλλιά, ο καθένας τον δρόμο του, ξανά, το χαρτόνι, απαλά, στην τύχη, και θα δεις, σκανδάλη*
- Έλκω: *την καταγωγή, με την πρώτη ματιά, την εξουσία, την ιδέα, ρινίσματα σιδήρου, μαγνήτη, αρνητικά σωματίδια, το ύφασμα, πούπουλα, τον βόρειο πόλο, αρνητικά φορτισμένο μέρος, ο ηλεκτρομαγνήτης, τη Γη, ένα σώμα, μεταλλική σφαίρα, προς την ακτή, καρφίτσες, μαγνήτη, το έλασμα, το ηλεκτρικό εκκρεμές, σφαιρίδιο, καρφί, μικρά αντικείμενα, προς το μέρος μου.*

Παράλληλα, αν δούμε τα σχετικά λήμματα στα σύγχρονα ερμηνευτικά λεξικά, θα διαπιστώσουμε ότι τα *τραβώ/σπρώχνω* όχι μόνο έχουν πολύ περισσότερες σημασίες και χρήσεις από τα λόγια συνώνυμα *έλκω/ωθώ* αλλά και κάποιες ουσιαστικές διαφορές στη σημασία και/ή συνυποδηλώσεις. Για παράδειγμα, στο Ηλεκτρονικό Λεξικό του Ιδρύματος Τριανταφυλλίδη το *έλκω*, εκτός από την αναφορά στην ειδική χρήση της επιγραφής, έχει και δύο επιπλέον σημασίες, που συνδέονται με την επιστήμη της φυσικής και τη μεταφορική χρήση (λ.χ. *ερωτική έλξη* και όχι **ερωτικό τράβηγμα*). Επίσης, στο λήμμα *ωθώ*, υπάρχει η ένδειξη συγκεκριμένης κίνησης «συνήθως προς τα

εμπρός», η οποία απουσιάζει από το λήμμα *σπρώχνω*, πράγμα που δείχνει ότι ενδεχομένως η ώθηση είναι αμφικατευθυντική διαδικασία, ενώ το σπρώξιμο μονοκατευθυντική. Χαρακτηριστικά είναι τα παρακάτω παραθέματα:

«έλκω [έλκο] -ομαι *P* (συνήθ. στο ενεστ. θ.): [...] 2. (φυσ.) ασκώ έλξη: Τα ομώνυμα ηλεκτρικά φορτία απωθούνται ενώ τα ετερόνυμα έλκονται. Ο μαγνήτης έλκει το σίδηρο. 3. (μτφ.) ελκύω».

«ωθώ [οθό] -ούμαι *P10.9* : α. (λόγ.) ασκώ πίεση, δύναμη επάνω σε κτ. προς μια ορισμένη κατεύθυνση (συνήθ. προς τα εμπρός) [...]»

4.3.4 Συμπεράσματα και προοπτικές

Με βάση όλα τα προαναφερθέντα δεδομένα, συμπεραίνουμε ότι τα δύο υπό εξέταση ζεύγη συνωνύμων έχουν λεπτές σημασιολογικές και γνωστικές διαφορές/αποχρώσεις και ότι το *έλξατε/ωθήσατε* δεν είναι ικανό προς το παρόν να εκτοπίσει το *σπρώξτε/τραβήξτε* ως προς την επιτυχή λειτουργικότητα.

Επίσης, με βάση τη συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης η τριτοβάθμια εκπαίδευση παίζει σημαντικό ρόλο στην καλύτερη κατανόηση του λογίου και μάλιστα μεγαλύτερο σε σχέση με την εξοικείωση με την καθαρεύουσα, η οποία δεν φαίνεται να επηρεάζει από μόνη της την ορθή λειτουργικότητα. Επομένως, θα ήταν χρήσιμο να επιβεβαιωθεί με νέες ειδικές έρευνες μήπως η διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής από το γυμνάσιο/λύκειο ή η λήψη πτυχίου (θεωρητικών ή πρακτικών επιστημών) και ενδεχομένως η ιδεολογική προτυποποίηση μέσω ή όχι της εκπαίδευσης είναι τελικά περισσότερο σημαντικοί παράγοντες για την κατανόηση του λογίου από το ίδιο το γλωσσικό τοπίο και τις ρυθμίσεις του.

Παράλληλα, το φύλο μας παρέχει ένα ακόμα νήμα ερμηνείας, καθώς οι γυναίκες είναι περισσότερο επιτυχείς στο *έλξατε/ωθήσατε* και οι άντρες στο *σπρώξτε/τραβήξτε*. Και τα ερωτήματα που τίθενται προς διερεύνηση είναι αν η επιτυχής κατανόηση του λογίου από τις γυναίκες απορρέει από το γεγονός ότι προτυποποιούν περισσότερο τα αρχαία και είναι πιο συντηρητικές ή από την ανάγκη αύξησης του γοήτρου και την ένδειξη κοινωνικής ταυτότητας και, επιπλέον, αν το φύλο οδηγεί σε διαφορετική αντίληψη ή εκτέλεση της ενέργειας και βαθμό προσοχής στα λόγια ερεθίσματα.

Επομένως, καταλήγουμε στη μεθοδολογική πρόταση ότι η ανάλυση τέτοιων περιπτώσεων λόγιας/μη λόγιας ποικιλίας και ειδικά στην περίπτωση του ζεύγους που εξετάζουμε, το οποίο αφορά κίνηση και αντίληψη/(κατα)νόηση κ.λπ., χρειάζεται μια περισσότερο *ψυχογλωσσολογική/γνωστική* και πολυπαραμετρική *κοινωνιογλωσσική* προσέγγιση, πέρα από τα όρια της περιγραφικής ιστορικής και θεωρητικής γλωσσολογίας.

5 Συζήτηση

Η λόγια επιγραφή *έλξατε/ωθήσατε* έχει αρκετή διάχυση στο γλωσσικό τοπίο, συνδέεται συγχρονικά με λέξημα, αποτελεί πραγματολογική επιλογή των χρηστών κυρίως για ιδεολογικούς λόγους παρά την προβληματική πρακτικότητα και γι' αυτό περιλαμβάνεται ως λεξικοποιημένη απολιθωματική φράση στα γενικά ερμηνευτικά λεξικά. Υπό αυτήν την έννοια η συγκεκριμένη επιγραφή έχει έναν υψηλό βαθμό αποδοχής. Όμως, μπορούμε να εντάξουμε στην ίδια ομάδα όλες τις περιπτώσεις; Μήπως η μη σαφής σύνδεση με λέξημα δημιουργεί προβλήματα λειτουργικότητας, ειδικά στους ξένους, και μήπως το εξεζητημένο λόγιο «συντηρεί» παρωχημένα και ακατάληπτα στοιχεία της καθαρεύουσας ή γεννήματα της νεοκαθαρεύουσας; Για

παράδειγμα, δύσκολα κατανοεί κάποιος τις παλαιότερες και σύγχρονες λόγιες επιγραφές στον πίνακα εικόνων 4, τις οποίες συναντούμε συχνά στο γλωσσικό τοπίο (οι εικόνες προέρχονται από ίδια φωτογράφιση):

Πίνακας 4 | Λόγιες επιγραφές

Κατά την άποψή μας και ακολουθώντας τον Πετρούνια (2007), θεωρούμε ότι χρειάζεται μια ενιαία γραμμή στο περιεχόμενο των πινακίδων/επιγραφών βάσει επιστημονικών ερευνών και αμιγώς γλωσσικών κριτηρίων, όπως συμβαίνει στην παρούσα εργασία, για να μην επιβάλλονται στο ευρύ κοινό οι ιδεολογίες των συγγραφέων/χαρακτών τους και πιθανές αστοχίες/ασυνέπειες. Και σίγουρα χρειάζεται η δημόσια διοίκηση να «αναπνεύσει» από ορισμένα λόγια λεξιλογικά βαρίδια.

Βιβλιογραφία

- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Άννα, και Ασημάκης Φλιάτουρας. 2004. «Το λόγιο και το λαϊκό στην ελληνική γλώσσα: ορισμός και ταξινόμηση.» Στο *Πρακτικά του 6^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας (ICGL 6)*, Ρέθυμνο, Πανεπιστήμιο Κρήτης. <http://www.philology.uoc.gr/conferences/6thICGL/gr.htm>.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Άννα, και Ασημάκης Φλιάτουρας. 2018. «Από το λόγιο επίπεδο της Αρχαίας Ελληνικής στη Νέα Ελληνική: εφαρμογή και διδακτικές προοπτικές.» Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα* 38, 37-50. Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Άννα, και Ασημάκης Φλιάτουρας. 2019. «Το λόγιο επίπεδο στη σύγχρονη κοινή νέα ελληνική: συγχρονικές και διαχρονικές τάσεις.» Στο *Το λόγιο επίπεδο στη σύγχρονη Νέα Ελληνική: θεωρία, ιστορία, εφαρμογή, επιμέλεια από Ασημάκη Φλιάτουρα και Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη*, 15-56. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Καμηλάκη, Μαρία. 2009. *Τα λόγια στοιχεία στη νεανική επικοινωνία: κοινωνιοπραγματολογική διερεύνηση της ποικιλίας [± ΛΟΓΙΟ]*. Διδακτορική διατριβή. Αθήνα: ΕΚΠΑ. Διαθέσιμο στο: <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/21332#page/1/mode/2up> (προσπελάστηκε στις 12/12/2020).
- Καμηλάκη, Μαρία. 2019. «“Φωτιές άναψε στο Instagram η καλλίπυγος μανάβισσα!”: Χαρακτηριστικά και λειτουργίες των λέξεων-ταμπού.» Στο *Το λόγιο επίπεδο στη σύγχρονη Νέα Ελληνική: θεωρία, ιστορία, εφαρμογή, επιμέλεια από Ασημάκη Φλιάτουρα και Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη*, 148-186. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Kamilaki, Maria. 2012. “Learned elements as a strategy of verbal humor: evidence from young speakers of Standard Modern Greek”. In *Current Trends in Greek Linguistics*, edited by Georgia Fragaki, Thanasis Georgakopoulos and

- Charalambos Themistocleous, 124-147. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Κριμπάς, Παναγιώτης Γ. 2019. «Ψευδολόγιοι τύποι και υπερδιόρθωση στην Νεοελληνική Κοινή με βάση τα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης». Στο *Το λόγιο επίπεδο στη σύγχρονη Νέα Ελληνική: θεωρία, ιστορία, εφαρμογή*, επιμέλεια από Ασημάκη Φλιάτουρα και Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 57-126. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Μοσχονάς, Σπύρος. 2005. *Ιδεολογία και Γλώσσα*. Αθήνα: Πατάκης.
- Πετρούνιας, Ευάγγελος. 2007. «Νεοκαθαρεύουσα και εξαγγελισμός της ελληνικής: γραμματικό σύστημα». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα 27*, 348-360. Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ.
- Φλιάτουρας, Ασημάκης. 2018. *Η μορφολογική αλλαγή στην ελληνική γλώσσα: μια σύγχρονη και συνοπτική παρουσίαση*. Αθήνα: Πατάκης.
- Φλιάτουρας, Ασημάκης, και Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, επιμ. 2019. *Το λόγιο επίπεδο στη σύγχρονη νέα ελληνική: θεωρία, ιστορία, εφαρμογή*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Φλιάτουρας, Ασημάκης, Σοφία Γιαπαντζαλή, Ελίνα Μαϊμάρη, και Συμέλα Μαυρίδου. 2019. «Πιπεριές Φλωρίνης, Νεκρά Θάλασσα, διά πυρός και σιδήρου, Τράπεζα της Ελλάδος και άλλα συμπαρομαρτούντα... Η ονοματική λόγια ποικιλία στη σύγχρονη νέα ελληνική: ανάλυση με βάση σώματα κειμένων». Στο *Το λόγιο επίπεδο στη σύγχρονη Νέα Ελληνική: θεωρία, ιστορία, εφαρμογή*, επιμέλεια από Ασημάκη Φλιάτουρα και Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 247-287. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Φλιάτουρας, Ασημάκης, και Θεόδωρος Κούκος. 2019. «Τα φατσέικα ως περίπτωση κωμικής νεολογίας στην ελληνική γλώσσα». Στο *Πρακτικά του ISTAT 23*. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ. <http://ejournals.lib.auth.gr/thal/article/view/7361>.
- Φλιάτουρας, Ασημάκης, και Κωνσταντίνος Σαμπάνης. Υπό έκδοση. «Προς την αναθεώρηση της έννοιας και της λεξικογραφικής χρήσης του *λογίου* στη σύγχρονη κοινή νέα ελληνική». Στο: Μ. Κατσογιάννου & Α. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (επιμ.), *Μορφολογία και Λεξικογραφία*. Αθήνα: Πατάκης.
- Φλιάτουρας, Ασημάκης, και Πηνελόπη Καμπάκη-Βουγιουκλή. 2019. «Η ανάλυση του βαθμού λογιότητας στη σύγχρονη Κοινή Νεοελληνική με βάση το μεθοδολογικό εργαλείο της ράβδου V&V». Στο *Το λόγιο επίπεδο στη σύγχρονη Νέα Ελληνική: θεωρία, ιστορία, εφαρμογή*, επιμέλεια από Ασημάκη Φλιάτουρα και Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 218-246. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.